

Oikeusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto työryhmämietinnöstä Bryssel II a -asetusta täydentävästä kansallisesta sääntelystä

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää tilaisuudesta lausua työryhmämietinnöstä (OM 2021:20). Ministeriö pitää työryhmämietintöä yleisesti ottaen selkeänä ja perusteltuna kokonaisuutena. Ministeriö keskittyykin tästä johtuen lausunnossaan lähinnä muutamiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kannalta merkityksellisiin kysymyksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää perusteltuina lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983) esitettäviä muutoksia, joilla nykyistä asetuksentasoista sääntelyä saatetaan laintasoiseksi perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla.

Palauttamismääräyksen täytäntöönpanon osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteaa seuraavaa.

Työryhmä ehdottaa mietinnössään tarkennettavaksi kansallista sääntelyä tilanteissa, joissa tuomioistuimien on antanut Haagin 1980 lapsikaappaus sopimuksessa ja Bryssel II a -asetuksessa tarkoitetun palautusmääräyksen. Tällainen palautusmääräys pannaan täytäntöön lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (619/1996; HuoltäytL) sääntelyn mukaisesti. Kuten mietinnössä todetaan, joissakin palauttamismääräyksen täytäntöönpanoa koskevissa tilanteissa tulee harkittavaksi väliaikaisten turvaamistoimien käyttö lapsen piilottelun tai uuden poisviennin estämiseksi (HuoltäytL 25 §). Vaikka nämä tilanteet ovat harvallaisia, niihin liittyy merkittäviä ihmisoikeusluttuvuuksia (Dnro OKV/1784/1/2017).

Mietinnössä ehdotetaan muun muassa, että HuoltäytL 25 §:n 4 momenttia täydennetään säännöksellä lapsen asemasta väliaikaisena turvaamistoimena tehdyn sijoituksen johdosta. Ehdotuksen mukaan momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että ”Kun lapsi on väliaikaisena turvaamistoimena sijoitettu, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen asioista sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa lastensuojelulain (417/2007) 45 §:ää noudattaen.”

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että ehdotettu sääntely on omiaan johtamaan vaikeisiin tulkintatilanteisiin lastensuojelulain soveltamisessa ja tästä syystä sääntelyä olisi syytä arvioida tarkemmin vielä jatkovalmistelun yhteydessä. Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että lapsen asema väliaikaisena turvaamistoimena tehdyn sijoituksen aikana on sopusoinnussa perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten sekä lapsen oikeuksien kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö kuitenkin katsoo, että ehdotetun sääntelyn riskinä on, että tavoite ei toteudu täysimääräisesti säännöksessä tarkoitetun kaltaisissa harvallaisissa ja juridisesti monimutkaisissa tilanteissa. Siksi ministeriö katsoo, että lapsen asema tulisi kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet huomioiden parhaiten turvattua lastensuojelulain mukaisilla järjestelyillä. Toisin sanoen tilanteissa,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

joissa lapsi sijoitetaan väliaikaisen turvaamistoimen johdosta, lastensuojeluviranomaisen tulisi tehdä lapsen asemaa koskevat päätökset siten kuin lastensuojelulaissa säädetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsookin, että HuoltäytL 25 § 4 momenttia ei tulisi muuttaa mietinnössä ehdotetulla tavalla, vaan lapsen asema tulisi jatkossakin järjestää lastensuojelulain menettelyjä ja päätöksentekoa noudattaen. Käytännössä lienee selvää, että lastensuojelulain mukainen lastensuojelun tarve on käsillä riitaisissa lapsen palauttamista koskevissa täytäntöönpanotilanteissa.

Jotta väliaikaisena turvaamistoimena tehtyjen sijoitusten yhteydessä ei aiheudu senkaltaisia viivästyksiä tai ongelmia mitä edellä mainitussa apulaisoikeuskanslerin ratkaisussa (Dnro OKV/1784/1/2017), on lastensuojeluviranomaisten roolia menettelyssä syytä selventää. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tämä tavoite tulisi parhaiten toteutettua täydentämällä nykyistä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 44 §:n1 momentin säännöstä. Tämänhetkessä muodossaan lapsenhuoltolain 44 § 1 momentissa säädetään, että ”Kun tuomioistuin on määrännyt lapsen palauttavaksi 30 §:n nojalla, sen on lähetettävä päätös toimivaltaiselle ulosottomiehelle ja kehoitettava tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.” Säännökseen olisi ministeriön käsityksen mukaan perusteltua lisätä maininta tuomioistuimen ilmoitusvelvollisuudesta ulosoton lisäksi myös lastensuojeluviranomaiselle lastensuojelulain 17 §:n mukaan määräytyvään kuntaan.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Neuvotteleva virkamies

Tiina Muinonen

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Perhe- ja peruspalveluministerin esikunta
STM hyvinvoinnin ja terveyden suojelu -yksikkö
STM lapset ja nuoret -yksikkö